

Verslag lezing vrijwilligersdag Gevangenzorg Nederland

Thema : Nazorg is voorzorg

Inleiders: Jaap van Vliet, beleidsmedewerker Reclassering Leger des Heils

Janne Zwemmer, onderzoeker Reclassering Leger des Heils

Datum : 29 september 2007

Locatie : Van Lodensteincollege Amersfoort

Van Vliet opent met een gedicht van Wim, een ex-gevangene.

*Gek, psychopaat, lijp, halve zool,
tuig, crimineel en boef.
Wat maakt het uit hoe ze je noemen.
Als je baas het weet, vlieg je eruit.
En als je meisje het weet, dan maakt ze het uit.
Nee, het verleden kun je niet wegwassen,
maar iemand vergeven, dat is een kunst.*

Aan deze praktijkervaring koppelt hij de stelling:

'Gevangenisstraf is altijd levenslang. Het voegt meer leed toe aan de gedetineerde dan op grond van diens delict en de daarvoor opgelegde straf wordt gerechtvaardigd.'

Een peiling onder de ruim 100 aanwezigen leert dat men in meerderheid achter de stelling staat.

Bij het voorzien in de behoefte aan nazorg wordt volgens Van Vliet vaak te eenzijdig gekeken naar de financiën. Hij illustreert dit met een door de Eerste Kamer aangenomen motie waarin wordt aangedrongen op meer samenhang tussen geestelijke gezondheidszorg en gevangenis. Gevangenschap leidt voor mensen met psychische problemen en ook voor verslaafden veelal tot meer problemen en niet tot oplossingen. Opvallend is dat de ambtelijke groep die dit uit moest werken geleid werd door een financieel expert.

De Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (RMO) stelde nog dit jaar:

"Het strafrechtstelsel is inefficiënt voor delictplegers met psychiatrische en psychische problemen. De vergelding van de daad staat centraal, terwijl er meer oog zou kunnen zijn voor interventies die recidive tegengaan en de veiligheid van de samenleving bevorderen."

Het thema van vandaag is 'Nazorg is voorzorg'. Daarin zit ook het element 'zorg hebben voor' en daarin komt duidelijk naar voren dat het niet alleen om geld gaat. Vrijwilligerswerk kan in de nazorg van groot belang zijn, maar niet omdat het goedkoop is. Dat is overigens ook een misvatting. Afgelopen jaren is de nazorg als taak overgegaan van de reclassering naar de gemeenten. Deze taak wordt nog lang niet overal goed opgepakt. Daarnaast wordt er in de nazorg veel nadruk op gelegd dat programma's 'evidence based' moeten zijn. Oftewel dat van programma's bewezen moet zijn dat ze tot goede resultaten leiden. Van Vliet acht het niet juist initiatieven in de samenleving zoals vrijwilligerswerk om ex-gevangenen te helpen ook met deze maat te meten. Vrijwilligerswerk gebeurt vanuit een eigen inspiratie, heeft een eigen inhoud en waarde.

Het aantal cellen in ons land stijgt. Ontwikkelingen en prognoses omtrent de omvang van de criminaliteit vertonen ook stijgende lijnen. Kennelijk slaagt de hulpverlening er niet in dit tegen te gaan en andere oplossingen te vinden. Hierbij speelt 'zorgmijden' een grote rol. Maar wat gebeurt er bij 'zorgmijden'? Wie mijdt wie?

Van Vliet citeert opnieuw de RMO:

"Hulpverlening heeft moeite met mensen die niet passen in het plaatje van autonome, zelfredzame mens, die zelf verantwoordelijk is voor keuzes. Niet uitgesloten dat ook aan de kant van zorgaanbieders sprake is van mijdend gedrag."

Wat dat laatste betreft:

"Zorgmijders' hebben (veel) contact met hulpverlening...maar betwijfeld moet worden of ze voldoende en passende zorg krijgen."

Zorgmijders zijn veelal mensen die onaangepast gedrag vertonen. De samenleving reageert daarop met morele afkeuring. De aanpak van overheid en hulpverlening wordt gekenmerkt door regelzucht en bureaucratie. Dat sluit niet aan bij mensen die onaangepast gedrag vertonen. Dat roept de neiging op wat afstand te houden.

Uit onderzoek blijkt dat lager opgeleiden vaker emotionele stoornissen ervaren, maar minder vaak dan hoger opgeleiden in de GGz komen. Zij worden vermoedelijk door huisartsen minder geschikt geacht voor GGz-hulp.

De contacten die zorgmijders hebben met verschillende instellingen van geestelijke gezondheidszorg zijn vaak niet vruchtbaar. Uit eigen onderzoek van Jaap van Vliet blijkt:

- *Kennis over cliënten/patiënten vanuit jeugdzorg, verslavingszorg en algemene GGz worden onvoldoende bij elkaar gebracht in samenhangend, zinvol hulpaanbod.*
- *Patiënt moet zich voortdurend aanpassen aan de organisatie van de zorg.*
- *Versnipperde organisatie van zorg geeft afbreukrisico en (daardoor) verhoogd delict risico.*

Conclusie 'Nazorg is voorzorg':

Dit is geen constatering, maar een uitdaging en een opdracht. Belangrijke vragen daarbij zijn: Hoe motiveer je de (ex)gedetineerde en hoe ben en hoe blijf je zelf, als vrijwilliger, gemotiveerd?

Tijdens het middagprogramma zal nader in worden gegaan op de laatste vraag.

Van Vliet sluit af met een ander gedicht van ex-gevangene Wim:

*Een normaal leven met een huis voor m'n eigen,
zal ik wel niet krijgen.
Een baan met een goed inkomen voor m'n eigen,
zal ik ook niet krijgen.
Een lieve vrouw en kinderen van m'n eigen,
zal ik die krijgen?*

Prison Gate Office in Veenhuizen

Dit is een initiatief van de Reclassering Leger des Heils om te voorkomen dat gevangenen die vrijkomen op straat komen te staan.

In samenwerking met de medewerkers maatschappelijke dienstverlening wordt al tijdens detentie nagegaan hoe iemand ervoor staat en welke mogelijkheden iemand na vrijkomen heeft of vooral niet heeft. Het gaat vrijwel altijd om mensen met problemen op meerdere terreinen. Naast het ontbreken van huisvesting zijn schulden vrijwel altijd een groot probleem. Ook verslaving en psychische problemen komen veel voor.

Aan het eind van de detentie wordt bekeken voor welke opvanginstelling iemand in aanmerking komt en of er ruimte is. Zonodig wordt iemand die vrijkomt vervoert naar een opvangadres.

Deze gerichte aanpak blijkt succesvol. Ofschoon er deelnemers zijn die afhaken, zijn de resultaten van het Prison Gate Office positief. Er bestaan dan ook plannen ook in de grote steden als Amsterdam, Rotterdam en Den Haag vestigingen te openen.

Vrijwilligersinzet is op dit moment geen onderdeel van het Prison Gate Office. Het is interessant eens na te gaan of hier mogelijkheden voor liggen.